

INTRODUCERE	5
MODULUL 1	7
MONEDA – ELEMENT CHEIE AL VIEȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE	7
1: Unitatea monetară-descrierea principalelor caracteristici	7
1.1. Conceptul de monedă.....	7
1.2. Funcțiile monedei.....	8
1.3. Clasificarea semnelor monetare	10
1.4. Etapele evoluției istorice ale monedei.....	11
1.4.1 Apariția monedei	11
1.4.2 Crearea monedei de credit cu cele două forme ale sale: biletul de bancă și moneda de cont.	12
1.4.3. Desprinderea monedei de credit de metalul monetar	13
1.5. SISTEMUL MONETAR	13
1.5.1. Sisteme monetare bazate pe două metale prețioase (bimetaliste).....	14
1.6. SISTEMUL MONETAR NAȚIONAL AL ROMÂNIEI.....	21
1.7. CONVERTIBILITATEA MONETARĂ	22
1.7.1. Convertibilitatea în condițiile utilizării etalonului aur – monedă.....	23
1.7.2. Convertibilitatea în condițiile utilizării etalonului aur – devize	24
1.7.3. Convertibilitatea în condițiile utilizării etalonului putere de cumpărare	24
Bibliografie	26
2. Sistemul Monetar Internațional și Sistemul Monetar European.....	27
2.1. Sistemul Monetar Internațional.....	27
2.1.1. Principiile Sistemului Monetar Internațional	28
2.1.2. Funcționarea Sistemului Monetar Internațional	29
2.1.3. Instituții înființate în urma Acordului de la Bretton Woods.....	30
2.1.3.1. Fondul Monetar Internațional.....	30
2.1.3.1.1. Distribuirea resurselor Fondului Monetar Internațional	31
2.1.3.1.2. Tipuri de trageri.....	31
2.1.3.2. Banca Mondială are următoarele componente	32
2.1.4. DREPTURILE SPECIALE DE TRAGERE (DST).....	33
2.1.5. Relațiile României cu Fondul Monetar Internațional	35
2.2. SISTEMUL MONETAR EUROPEAN	36
Bibliografie	42
3. Masa monetară	43
3.1. Componentele masei monetare	43
3.2. Agregatele masei monetare	47
3.3. Contrapartidele masei monetare.....	49
3.4. Multiplicarea banilor aflați în circulație	51
3.5. Circulația masei monetare	53
Bibliografie	56
4. Creditul și dobânda	57
4.1. CREDITUL	57
4.1.1. Caracteristicile raportului de creditare	57
4.1.2. CREDITUL COMERCIAL.....	62
4.1.3. CREDITUL BANCAR	65
4.1.4. CREDITUL OBLIGATAR	67
4.1.5. CREDITUL IPOTECAR.....	69
4.1.6. CREDITUL DE CONSUM.....	70

4.2. DOBÂNDA.....	71
4.2.1. Concepte privind dobânda.....	71
4.2.2. Factorii care influențează mărimea dobânzii.....	73
4.2.3. Principalele tipuri de dobânzi din economia de piață.....	75
4.2.4. Modalități de calcul ale dobânzii	75
Bibliografie	77
5. Instrumente de credit și de plată.....	79
5.1. CAMBIA.....	79
5.2. BILETUL LA ORDIN.....	84
5.3. CECUL	85
5.4. ORDINUL DE PLATĂ.....	90
5.5. CĂRȚILE DE PLATĂ.....	91
MODULUL 2	97
TEORIE ȘI PRACTICĂ MONETAR-BANCARĂ.....	97
1. Teorii monetare.....	97
1.1. Clasificarea teoriilor monetare	97
1.2. METALISMUL	98
1.3. TEORIA CANTITATIVĂ A BANILOR.....	99
1.4. GÂNDIREA NOMINALISTĂ	101
1.5. GÂNDIREA KEYNESISTĂ	102
1.6. MONETARISMUL ȘI NEOMONETARISMUL.....	104
1.7. Teorie și politică în lumea contemporană (Sinteza neoclasică)	106
2. Componentele sistemului bancar	109
2.1. STRUCTURA SISTEMULUI BANCAR.....	109
2.2. BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI	114
2.3. Obiectivele Băncii Naționale ale României și mijloacele de îndeplinire a acestora	116
2.4. BĂNCILE CENTRALE. STATUTE, APARIȚIE, EVOLUȚIE, OBIECTIVE, MODALITĂȚI DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE.....	120
Bibliografie	125
3. Politici monetare și de credit.....	127
3.1. INSTRUMENTELE POLITICII MONETARE.....	127
Bibliografie	135
4. SISTEMUL EUROPEAN AL BĂNCILOR CENTRALE.....	137
4.1. BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ	140
4.1.1. ORGANIZAREA BĂNCII CENTRALE EUROPENE.....	141
4.1.2. OBIECTIVELE ȘI FUNCȚIILE BĂNCII CENTRALE EUROPENE.....	147
4.2. BĂNCILE CENTRALE NAȚIONALE DIN ZONA EURO.....	155
5. Riscurile bancare.....	161
5.1. Riscul de creditare.....	162
5.3. Riscul de rată a dobânzii	165
5.4. Riscul de curs valutar	166
5.5. Riscul de solvabilitate bancară.....	167
Bibliografie	169
6. Reforma sistemului financiar-bancar din România.....	171
6.1. Tranziția economică-sensuri și etape	171
6.2. Reforma bancară	173
6.3. Adaptarea sistemului bancar la necesitățile integrării europene.....	177
Bibliografie	179
7. Inflația.....	181

7.1. Concept	181
7.2. Cauzele inflației	181
7.3. Efectele economice și sociale ale inflației.....	183
7.4. Politici de combatere a inflației – țin cont de condițiile în care a apărut fenomenul creșterii de prețuri.	184
Teste grilă	186

MONEDA – ELEMENT CHEIE AL VIEȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE

1: Unitatea monetară-descrierea principalelor caracteristici

Obiective vizate

- Cunoașterea importanței monedei în economiile contemporane, prin înțelegerea funcțiilor îndeplinite de acestea;
- Cunoașterea elementelor care caracterizează complet o unitate monetară;
- Cunoașterea etapelor parcurse monedă de-a lungul istoriei;
- Însușirea datelor referitoare la principalele momente ale sistemului monetar național al României.

Cuvinte-cheie: etalon monetar, valoare paritară, paritate monetară, sistem monetar, curs de schimb

1.1. Conceptul de monedă

Există mai multe opinii asupra conceptului de monedă. Într-o *accepțiune largă*, moneda reprezintă orice lucru care poate fi schimbat cu bunuri și servicii și care este acceptat pentru stingerea datoriilor.

Dintr-un alt punct de vedere, moneda este atât o convenție socială care exprimă o creanță a deținătorului asupra emitentului cât și o marfă care are proprietatea de a măsura orice valoare economică.

Etimologic, termenul de monedă provine din limba latină de la numele zeiței Junon Moneta, în templul căreia romanii băteau monede.

Unii autori consideră că între noțiunea de monedă și cea de bani trebuie făcute unele diferențieri. Astfel, *noțiunea de bani* care este mai

veche și cuprinde toate instrumentele prin care se înfăptuiește schimbul, în timp ce *termenului de monedă* i se rezervă un rol mai restrâns, acela de a indica un anumit tip de piese metalice în formă de disc.

În prezent între cele două noțiuni nu se mai fac delimitări clare, ele putând fi considerate sinonime.

Pentru a îndeplini rolul de monedă, un bun trebuie să îndeplinească mai multe condiții:

- să aibă putere liberatorie;
- să fie ușor de recunoscut;
- să fie divizibil;
- să aibă portabilitate;
- să aibă rezistență, durabilitate.

Pe lângă aceste criterii, pentru a-și realiza în mod corespunzător menirea, într-o economie funcțională, se impune ca moneda să aibă stabilitate de-a lungul timpului, iar emisiunea de monedă să fie bine ținută sub control de banca centrală.

Pentru a avea o imagine mai clară asupra rolului jucat de monedă în economiile contemporane este importantă analizarea funcțiilor pe care aceasta le îndeplinește în prezent.

1.2. Funcțiile monedei

◆ *Instrument unic al tranzacțiilor*

Practic, apariția monedei este asociată cu dezvoltarea economiei de schimb. Forma inițială, arhaică de rezolvare a operațiunii de schimb era *trocoul*, care presupune că proprietarul unei mărfi obținea în urma vânzării acesteia un alt bun de valoare aproximativ egală.

Practicarea trocului avea unele inconveniente:

- vânzătorul trebuia să găsească chiar în momentul în care intenționa să-și comercializeze marfa un partener care să-i ofere la schimb un bun cu o valoare similară care să-i fie util;
- bunurile ce urmau a fi schimbate nu erau toate divizibile, iar dacă ele nu aveau valori apropiate atunci schimbul nu se putea realiza;
- tranzacțiile se desfășurau greoi și din cauza inexistenței unor criterii unitare de comparație între bunuri.

Prin apariția monedei aceste neajunsuri au fost eliminate, iar costurile de tranzacție (timp, efort, stocare) s-au atenuat simțitor.

Prin apariția monedei operațiunea de schimb este împărțită în două momente: vânzarea și cumpărarea.

Deși în prezent s-au dezvoltat o mulțime de mijloace prin care se pot desfășura schimburile de bunuri, totuși mai există situații în care se apelează la troc (în cazul contractelor economice între țări – barter; în timpul crizelor economice profunde, războaie, atunci când populația își pierde încrederea în moneda națională, când prețurile sunt controlate administrativ de autoritățile statului).

◆ *unitate de măsură a valorii (etalon al valorii)*

Moneda este utilizată ca unitate de comparație pentru toate bunurile și serviciile. Această funcție a fost pusă în valoare atunci când utilizarea trocului a devenit practic imposibilă ca urmare a creșterii volumului de bunuri schimbate.

Moneda măsoară valoarea datoriilor și creanțelor dintre agenții economici, fapt ce implică derularea de plăți și încasări viitoare. În această situație, când plățile nu au loc la vedere, este necesară luarea în considerare a faptului că în timp valoarea monedei se modifică. Din acest

motiv s-au dezvoltat o serie de strategii menite să păstreze termenii contractelor inițiale, asigurarea stabilității, aceasta realizându-se prin raportarea la o altă monedă mai stabilă sau prin estimarea variațiilor viitoare ale monedei de contract.

◆ *rezervă a valorii*

Prin existența banilor, depozitul monetar devine o formă de păstrare a valorii și rezervă a puterii de cumpărare. Deținerea de monedă echivalează cu posibilitatea de a avea lichiditate imediată.

Lichiditatea măsoară capacitatea unui bun de a fi transformat cât mai rapid și la costuri cât mai reduse în monedă efectivă.

Lichiditatea depinde de mai mulți factori:

- ușurința cu care poate fi tranzacționat bunul respectiv;
- stabilitatea și predictibilitatea prețului său;
- costurile de tranzacție (comisioane, taxe, impozite)

Pe termen scurt este preferabilă deținerea depozitelor monetare, ca active cu grad mare de lichiditate, însă pe termen lung este recomandabilă investirea disponibilităților bănești în alte active, care au rentabilități mai ridicate.

1.3. Clasificarea semnelor monetare

- ◆ după forma de existență a monedei:
 - monedă materială (aur, argint, metal neprețios, bancnota);
 - moneda de cont sau scripturală (depozitele bancare).
- ◆ după unitatea emitentă:
 - monedă creată de agenții economici;

- monedă creată de guvern;
- monedă creată de bănci (banca centrală, băncile comerciale).
- ◆ după valoarea intrinsecă:
 - monedă cu valoare integrală (aur, argint);
 - moneda semn (bancnote).
- ◆ după obligația pe care și-o asumă instituția emitentă:
 - monede convertibile;
 - monede neconvertibile.

Aflându-se tot timpul în centrul vieții economice, moneda, indiferent de forma în care se găsește, a devenit în mod cert un instrument de maximă utilitate pentru majoritatea oamenilor. Recunoașterea oficială și generală de care se bucură își găsește un suport și în consacrarea juridică pe care o imprimă autoritatea statului.

Putem afirma că economiile moderne nu pot fi concepute astăzi fără monedă, aceasta reflectând sintetic mutațiile structurale de la nivelul economiei.

1.4. *Etapete evoluției istorice ale monedei*

1.4.1 *Apariția monedei*

Moneda a fost prezentă sub diverse forme încă de timpuriu în cadrul relațiilor economice de schimb. Cu timpul s-a desprins un bun unic care era utilizat drept intermediar. Această marfă unică punctează istoric trecerea de la economia de tip barter la economia de schimb. Inițial rolul de monedă-marfă și etalon a fost jucat de metalele obișnuite pentru ca ulterior acestea să fie înlocuite de metalele prețioase care devin astfel metale monetare și preiau calitățile de monedă marfă și de etalon o lungă perioadă de timp.

1.4.2 Crearea monedei de credit cu cele două forme ale sale: biletul de bancă și moneda de cont.

Apariția monedei de credit a reprezentat o necesitate istorică, o urmare a dezvoltării schimbului. Astfel, ca o consecință a creșterii valorii de tranzacții economice se manifestă un dezechilibru între cererea de monedă – marfă (care este mai mare) și oferta de monedă – marfă (care este mai mică), producția de metal prețios rămânând în urmă în raport cu dezvoltarea operațiunilor de schimb. Acest moment marchează trecerea de la moneda – marfă la moneda semn. Trebuie menționat însă că o perioadă îndelungată cele două tipuri de monedă au circulat în paralel, metalul monetar având prioritate ca modalitate de plată. Cu timpul însă, metalul monetar a fost retras din circulație și depozitat la băncile emitente de monedă de hârtie. Totuși, s-a păstrat legătura dintre metalul monetar aflat în rezerva băncii și bancnotele puse în circulație. Mecanismul prin care se păstra această legătură purta numele de *convertibilitate*. În acest caz vorbim despre convertibilitatea bancnotelor în aur. În prezent se utilizează termenul de convertibilitate nu în raport cu aurul sau cu un alt metal prețios, ci în raport cu alte valute.

Mecanismul convertibilității în metal prețios al bancnotelor era următorul: banca emitentă a monedei de credit păstra în depozite cantități însemnate de aur monetar sau aur lingouri ca element bilanțier de activ, în timp ce moneda de credit confecționată din hârtie era element de pasiv și reprezenta angajamentele luate față de potențialii creditori. Banca se obliga să ofere metal monetar și solicita conversia. Mecanismul acesta a funcționat atâta timp cât a existat un dezechilibru între cantitatea de aur existentă în activul băncilor și necesarul de monedă solicitat de producătorii de bunuri și servicii aflată în permanentă creștere. Momentul

În care acest echilibru s-a deteriorat a marcat o cotitură importantă în evoluția monedei.

1.4.3. Desprinderea monedei de credit de metalul monetar.

În această situație legătura directă dintre metalul prețios și moneda de credit slăbește simțitor, deși metalul monetar continuă să funcționeze ca etalon și rezervă. În această etapă, structura rezervelor bancare începe să se modifice în sensul că alături de metale prețioase încep să se regăsească și titlurile de creanță materializate în special în hârtii de valoare ce exprimau relații de credit comerciale.

Depozitele în aur monetar acopereau la început aproximativ o treime din valoarea bancnotelor aflate în circulație, pentru ca ulterior această pondere să scadă. În perioada contemporană, rezervele de aur dețin o pondere destul de mică în totalul masei monetare. Se poate afirma că moneda de credit rămâne unica formă a monedei de circulație în interiorul unei țări. Emisiunea ei se va baza în continuare tot mai mult pe producția de bunuri și servicii cu care se află într-o relație de directă proporționalitate.

Creația monetară devine rezultatul diverselor operații bancare dintre cea mai important fiind acordarea de credite.

1.5. SISTEMUL MONETAR

Sistemul monetar reprezintă un anumit mod de organizare și reglementare a circulației bănești dintr-o țară.

Consacrarea sistemului monetar se realizează prin acte normative și instituții care organizează, reglementează și supraveghează relațiile bănești din interiorul țării respective.

Observație. Sistemul monetar este privit ca o formă organizatorică statală și nu sub forma relațiilor bănești din economie.

Baza sistemului monetar este elementul pe care se clădește sistemul monetar, element care stă la temelia organizării lui. De-a lungul istoriei, la baza sistemului monetar a stat fie metalul monetar, caz în care vorbim despre sisteme monetare metaliste, fie puterea de cumpărare a monedei, caz în care vorbim despre sisteme monetare nemetaliste.

Sistemele monetare nemetaliste au avut la baza lor fie aurul sau argintul, fie ambele metale concomitent.

1.5.1. Sisteme monetare bazate pe două metale prețioase (bimetaliste)

Prima țară care a adoptat acest sistem a fost Anglia în 1716 timp de un secol. România a trecut la acest sistem în anul 1867 și a renunțat la el în 1890.

Sistemul monetar bimetalist a funcționat în două variante:

1. varianta monedei duble – prin lege se impune un raport fix între aur și argint. În România era de 1:14,38. Trebuie menționat că acest mod de reglementare a circulației monetare avea un mare neajuns. Dacă raportul de piață al celor două monede este diferit de cel oficial se schimbă și modul de circulație al acestora.

Exemplu: Dacă raportul era de 1:14.38, iar pe piață el se stabilea la 1:20 cei care dețineau monede din aur preferau să nu le utilizeze. Astfel, treptat monedele de aur începeau să aibă o circulație restrânsă, deoarece posesorii acestora nu mai aveau interesul să-l utilizeze ca mijloc de schimb. Acest fenomen era cunoscut ca legea lui Gresham, conform căreia moneda rea alungă din circulație moneda bună.

2. *varianta monedei paralele* în care raportul aur-argint se stabilea pe piață în funcție de valoarea celor două metale.

Sistemele monetare monometaliste au cunoscut două forme:

- monometalismul argint – folosit de foarte puține țări;
- monometalismul aur (cel mai răspândit) care a cunoscut trei forme:

- etalonul aur – monedă;
- etalonul aur- lingouri;
- etalonul aur – devize.

Sistemele monetare nemetaliste au luat ființă în urma Conferinței monetare a Fondului Monetar Internațional de la Kingston, prin înlăturarea aurului de la baza organizării monetare.

Motivele renunțării la aur au fost:

- declinul continuu al producției mondiale de aur;
- repartiția inegală între țări la producția de aur;
- din totalul producției totale de aur peste două treimi se află în afara sistemelor bancare, în tezaure particulare;
- diversele contradicții între țările capitaliste pe tema convertibilității în aur a bancnotelor.

Sistemul monetar nemetalist s-a bazat pe puterea de cumpărare a monedei și a avut următoarele *trăsături principale*:

- nu are la bază nici o definiție valorică, motiv pentru care poartă denumirea de sistem monetar cu etalonul putere de cumpărare;
- este mai elastic decât sistemul bazat pe aur care presupunea anumite restricții;
- emisiunea monetară nu ține cont numai de acoperirea nevoilor de creditare a producției, ci și de nevoile statului.

În cazul în care emisiunea monetară nu este rațională și este realizată discreționar de stat, se poate ajunge în situația în care masa monetară aflată în circulație depășește cu mult necesarul, manifestându-se astfel condiții pentru apariția inflației.

Elementele principale care caracterizează unitatea monetară a unui stat național sunt următoarele:

- valoarea paritară;
- paritatea monetară;
- cursul de schimb.

Aceste elemente au trăsături diferite în funcție de tipul de etalon monetar utilizat. De-a lungul timpului au fost cunoscute trei categorii de etaloane monetare:

1. etalonul marfă denumit și etalonul aur – monedă;
2. etalonul combinat denumit și etalonul aur – devize;
3. etalonul putere de cumpărare – etalonul monedă contra monedă.

❖ Valoarea paritară

- *În condițiile utilizării etalonului aur - monedă*

Valoarea paritară era definită printr-o cantitate de metal prețios, fixată prin lege de autoritățile monetare ale statului respectiv.

Exemplu: 1. Valoarea paritară a dolarului american era în 1935 de 1,50463 g aur fin, iar în 1948 de 0,88867 g aur fin. Ulterior valoarea paritară a scăzut cu 7,89% în 1971 și cu încă 10% în 1973.

2. Valoarea paritară a leului era:

- în 1867 de 0,3226 g aur fin;
- în 1929 de 10 mg aur fin;
- în 1947 de 6,6 mg aur fin;
- în 1954 de 0,148112 g aur fin.